

bij de oprichting in 1903 voor ogen stelde. De gedetailleerde opsomming dezer middelen werd bij de Statutenwijziging van December 1908 vervangen door een veel kortere, doch ruimer gestelde formulering, die, zij het met kleine wijzigingen van redactionele aard, tot heden is gehandhaafd. Het doel en de middelen zijn echter dezelfde gebleven.

Wij zouden hiermede deze beschrijving kunnen beëindigen.

Getracht is een inzicht in de velerlei werkzaamheden der Vereniging in de loop van haar bestaan, in haar groei en haar ontwikkeling te geven. Volledigheidshalve dienen echter nog enige feiten, die de vermelding waard zijn, te worden te boek gesteld.

De bezettingstijd.

De Vereniging is de bezettingstijd — het zij met dankbaarheid, ofschoon niet zonder enige verwondering onzerzijds, geconstateerd — zonder veel schade doorgekomen. Zelfs het kapitaal der Vereniging is ongemoeid gelaten. De werkzaamheden hebben behalve in de hongerwinter 1944/1945 steeds, zij het onder moeilijke omstandigheden, voortgang kunnen vinden. De Algemene Vergaderingen konden geregeld worden gehouden, zij het dat van 1942 af tot en met 1946 de zomervergaderingen in verband met de verkeersmoeilijkheden alle in Utrecht moesten worden bijeengeroepen. Verschillende van onze leden moesten onderduiken. Sommige van hen vielen ten slotte toch in handen van de bezetter, werden in concentratiekampen opgesloten of erger nog in enkele gevallen gefusilleerd. Een zwaar lot trof onze Joodse leden. Na einde 1941 gedwongen te zijn uit de Vereniging te treden — de uitgevaardigde verordening bepaalde op geraffineerde wijze, dat niet de verenigingen, die hun Joodse leden niet uitstieten, strafbaar waren, maar de Joodse leden, die niet uittraden — werden alle wien het niet gelukte onder te duiken naar binnenlandse en buitenlandse concentratiekampen afgevoerd. Ongeveer de helft van hen, onder wie de eerste voorzitter der Vereniging, Prof. *Ernst Cohen*, is nooit teruggekeerd. Pogingen om Prof. *Cohen* na zijn arrestatie weer in vrijheid te krijgen, waarbij ook het Bestuur van de Deutsche Chemische Gesellschaft en zelfs het Zweedse Gezantschap in Berlijn werden ingeschakeld, hadden geen resultaat. Het verzoek werd kortweg afgewezen. Ook deden zich moeilijkheden voor bij het deelnemen van Joodse kandidaten aan de Analystexamens. Eerst werd bevolen, dat deze kandidaten niet tegelijk met de anderen mochten worden geëxamineerd. Daarna werd het reizen aan banden gelegd. Voor elke reis per openbaar vervoermiddel moest toestemming worden gevraagd, die vaak eerst op het allerlaatste moment werd verleend. Om op niet-verlenen der reisvergunningen voorbereid te zijn werden van toen af op die plaatsen, waar Joodse kandidaten woonden, de examenopgaven onder verzegeld couvert bij een onzer leden gedeponneerd ten einde hen, zo nodig, ter plaatse het examen te doen afleggen. Na 1943 waren er geen Joodse kandidaten meer.

Inmiddels waren er ook grote moeilijkheden voor de studenten ontstaan. De Leidse Universiteit en de Technische Hogeschool hadden de colleges en practica gestaakt. Om de studenten in de scheikunde werkzaam te doen blijven deed de Ned. Chem. Vereniging een beroep op verschillende laboratoria volontairsplaatsen voor hen beschikbaar te stellen.

Hieraan is in verscheidene gevallen voldaan. Er kwam een einde aan in 1943. De razzia's, het wegvoeren naar Duitsland van duizenden studenten, die geweigerd hadden de beruchte loyaliteitsverklaring te tekenen en die om allerlei redenen geen kans zagen onder te duiken, zijn maar al te bekend. Voor de studenten in de scheikunde kon van toen af door de Ned. Chem. Vereniging niets meer worden gedaan. Wat de in opleiding zijnde analisten betreft, gelukte het voor de aan cursussen deelnemende leerlingen, echter beperkt tot die van zes grote cursussen, uitstel van tewerkstelling in Duitsland te verkrijgen tot na het eerstvolgende analystexamen. Een zelfde verzoek voor de kandidaten voor het tweede gedeelte der examens werd afgewezen.

De vele moeilijkheden, wat speciaal het Chemisch Weekblad, maar ook het Recueil en de verslagen der symposia in deze jaren betreft, zijn reeds onder het hoofd „Publicaties” vermeld. Ten einde aan dit alles beter het hoofd te kunnen bieden, was continuïteit van het Dagelijks Bestuur der Vereniging ten zeerste gewenst. Hiertoe werd in afwijking van het Huis-houdelijk Reglement het mandaat van de voorzitter, Mr. Drs. *J. Alingh Prins* en van de ondervoorzitter, Prof. Dr. *H. J. C. Tendeloo*, van jaar tot jaar verlengd. Voor laatstgenoemde werd deze langdurige zittingstijd bijna een jaar onderbroken door zijn overbrenging als gijzelaar naar St. Michielsgestel, in welke tijd de penningmeester, Dr. *G. J. van Meurs*, zijn plaats in het Dagelijks Bestuur innam.

Op 1 Januari 1946 eerst traden voorzitter en ondervoorzitter af en nam de ondervoorzitter de taak van de voorzitter over.

De Financiën.

Ofschoon reeds op de eerste lustrumvergadering in 1908 de toenmalige voorzitter, Prof. *Holleman*, een pleidooi hield⁸⁰⁾ voor de vorming van een kapitaal ten behoeve der Vereniging, duurde het tot in de twintiger jaren alvorens men kans zag een schuchter begin te maken met het bijeenbrengen. Weliswaar was, zoals wij gezien hebben, in 1918 en volgende jaren een kapitaal van ruim f 25000,— door een aantal bedrijven ter beschikking gesteld, doch onder de bepaling, dat dit in enkele jaren besteed zou worden aan de ontwikkeling der Vereniging en hare organen, zoals dan ook geschiedde. De sindsdien optredende Besturen stonden, als voorheen, weer voor de taak om niet alleen „to make both ends meet”, maar ook om door spaarzaam beheer te trachten reserves te kweken, zowel voor herdrukken van de Chemische Jaarboekjes en andere belangen als voor kwade tijden. Langzaam aan slaagde men hierin. Een flinke stoot werd hieraan gegeven, toen in 1939 een lid der Vereniging, Ir. *F. B. Felling*, oud-administrateur van een suiker-onderneming op Java, overleden op 5 April van dat jaar, de Ned. Chem. Vereniging en een aantal andere verenigingen tot zijn erfgenaam bleek te hebben aangewezen. Sindsdien wordt om zijn naam in dankbare herinnering te houden de opbrengst dezer gelden jaarlijks door de Algemene Vergadering op voordracht van het Algemeen Bestuur voor een met name te noemen doel bestemd. Het voorbeeld van wijlen Ir. *Felling* werd in 1950 nagevolgd door Vrouwe *Antonia Maria Korteweg*, die naast een groot aantal andere verenigingen en instellingen ter nagedachtenis van haar vader de Ned. Chem. Vereniging mede tot haar